

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911

ΑΡΙΘ.

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 7556

ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

Π
Α
Γ
Ο
Σ
*
Φ
Ι
Ε

Ζ
Υ
Θ
Ο
Σ
*
Φ
Ι
Ε

ΑΘΗΝΩΝ

Απόσπασμα

"ΑΘΗΝ. ΝΕΩΝ"

18. ΑΥΓ. 1931

Χρονολογία

ΠΑΛΗΝ ΑΘΗΝΑ...

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
ΚΑΙ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ

Οἱ δύο ἀντίπαλοι μονομαχοῦν ὡς... σιδηρόφρακτοι ἰππό-
ται τοῦ μεσαιῶνος. — Ἡ ἀφορμὴ τοῦ καυγᾶ. — Γεννᾶται
ἢ γίνεται ὁ ποιητής; — Σαρκασμοί, ὕβρεις καὶ εἰρωνεί-
αι. — Ἡ θαυματουργὸς «κολοκύνθη τοῦ Ροΐδη». — Τὸ δί-
χρον τοῦ εὐφροσύνη.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ ΚΑΙ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ

Οι δύο αντίπαλοι μονομαχοῦν ὡς... σιδηρόφρακτοι ἵππο-
ται τοῦ μεσαιῶνος. — Ἡ ἀφορμὴ τοῦ καυγᾶ. — Γεννᾶται
ἢ γίνεται ὁ ποιητής; — Σαρκασμοί, ὕβρεις καὶ εἰρωνει-
αι... — Ἡ θαυματουργὸς «κολοκύνθη τοῦ Ροΐδη». — Τὸ δι-
τιον... τοῦ εὐφυστέρου.

Η ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΡΕΑΣ

Ἄν σήμερα αἱ βιωτικαὶ ἀνάγκαι καὶ ἡ σκληρὰ βιοπάλη μᾶς ἔχουν κολλήσει, σάν βιστρακα, στὸ βράχο τῶν πεζῶν ἀσχολιῶν καὶ σχεδὸν καταπνίγουν κάθε ἄλλη ἔννοια καὶ κάθε ἀπασχόλησι πού βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸ βιοποριστικὸ πλαίσιο, ὑπῆρξε ἐποχὴ πού ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ἐθήρευε, μὲ πάθος, ἀπολαύσει πνευματικὰς καὶ ἀκαδημαϊκὰς ψυχαγωγίας, ἔστω καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ὀλικῶν τῆς συμφερόντων.

Ἐνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα στοιχεῖα τῆς μακαριστίας αὐτῆς ἐποχῆς εἶνε καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ, ἡ νοσηρὰ, μᾶλλον, εὐθιξία. Μία εὐθιξία πού ἐξεδηλώνετο παντοῦ καὶ πάντοτε, σὲ μικρὰ καὶ σὲ μεγάλα, ἀπὸ μικροὺς καὶ ἀπὸ μεγάλους. Ὁ φιλότιμος ἄνδρας, πρὸς τὸ τρυφερόν ἡμῖσι τοῦ ὁποῖου θὰ ἔρριπτες βλέμματα διαφοροῦμενα, σὲ ἐξαπέστελλε ἄνευ διαδικασίας εἰς τὸν ἄλλο κόσμον. Ὁ κουταβάκης ἰὸν ὁποῖον θὰ στραβοκῦτταζες σοῦ ἔκανε ἀμέσως μιά γερὴ ἀφαίμαξι, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε νύξη-μὴν πῆσιν, καὶ ὁ μυγιάγκιχτος ἀδελφός, περιφρουρῶν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ σογιῶ καὶ τὴν τιμὴν τῆς «ὀμογαλάκτου», ἔσπευδε νὰ σὲ πληροφώρησῃ, ὅτι εἰς τὴν οἰκογενεῖάν του ἡ ἀρετὴ τῶν γυναικῶν εἶνε λευκὴ ὅπως ἡ χιών τῶν Ἀπεννίνων καὶ ἡ τιμὴ τῶν ἀνδρῶν λαμπρὰ... ὡς ὁ χάλυψ τῆς κάμας τῶν.

Μία τέτοια κατάστασις εὐθιξίας παρετηρεῖτο εἰς ὅλας τὰς σφαῖρας τῆς κοινωνίας καὶ εἶχε σφαιραεῖ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν τάξιν τῶν διανοουμένων. Τί πολυτιμώτερο, τί τιμαλούτερο, τί ἱερώτερο γιὰ ἕνα λογιό, ἀπὸ τὰ πνευματικὰ του δημιουργήματα; Τί σεπτότερο γιὰ ἕνα ποιητὴ ἀπὸ τοὺς στίχους του; Θίγων τὰ κειμήλια αὐτὰ, καὶ θέτων ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὴν ἀξία τους, δὲν ἔθιγες ἀπλῶς τὴν φιλολογικὴν τους δόξα, ἀλλὰ κατεσπύλωνες τὴν ὑπόληψιν τους καὶ ἐκολάφιζες τὴν ἀξιοπρέπειάν τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐποχὴ ἑκείνῃ εἶνε γεμάτῃ ἀπὸ φιλολογικῶν καυγᾶδων, πού γιὰ μᾶς, σήμερα, ἀποτελοῦν ἀνεξήγητους ἐξωφρενισμούς. Σεβαστοὶ καθηγητὰὶ μὲ τρισηπίθαιμον γενειάδα, ἐξ ἀφορμῆς διαφορᾶς περὶ τὴν ἐτυμολογίαν, ἐνὸς ὀνόματος, ἀνεσκουμπώνοντο καὶ σοῦ ἔστηναν τρικούβεργο καυγᾶ, μπροστὰ στὸν ὁποῖον θὰ ἔμεναν ἔκθαμβοὶ ἀπὸ ἔκπληξι καὶ θαυμασμὸ καὶ οἱ μάγκες ἀκόμη τοῦ ρολογιῶ. Ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους ἐλούζοντο πατόκορφα, καταπατοῦντες πολλακίς καὶ αὐτοῦ τὸς στοιχειώδους νόμου τῆς εὐπρεπείας καὶ μεταχειριζόμενοι, εἰς τὴν καθαρεύουσαν, ὕβρεις αἱ ὁποῖαι μεταφράζονται εἰς τὴν δημοτικὴν διὰ τοῦ «τενεκὲς ξεγάνωτος», «τσαρλατάνος» καὶ «ξυλοσχίτης».

Τὶ τὰ θέλετε, τί τὰ γυρεύετε... οἱ δάσκαλοι ἤξευραν νὰ βρίζουν τότε καὶ τοῦ κάκου δὲν ἐντροφοῦσαν εἰς τὰ θέλγητρα τῆς Ἀριστοφανείου σατύρας. Ἄν ἔβριζαν εἰς τὴν καθαρεύουσα δὲν ἔχει καμμία σημασίαν. Κάθε γλωσσικὸ ἰδῶμα εἶνε κατάλληλο διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸ σου ἢ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν περιφρόνησί σου, ἀρκεῖ νὰ ξέρῃς νὰ τὸ μεταχειρισθῆς. Ἀποδείξει ὁ Κόντος καὶ ὁ Βερναρδάκης, δύο σοφοὶ καὶ καθ' ὅλα ἀξιοσέβαστοι ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Αἱ ἀντεγκλήσεις τῶν, πού ἐκράτησαν ὀλόκληρα χρόνια, εἶνε πραγματικὸ περιβόλι, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ δασκαλιστικὸ πῆσιμα ἐκαλλιέργησε ὅλα τὰ λουλούδια τῆς παραφύρου νευρικότητός του, ἀπὸ τῆς ἀκάκου ἐπικρίσεως μέχρι τοῦ χλευαστικοῦ διασυρμού.

Ἄλλὰ κανένας φιλολογικὸς καυγᾶς δὲν συνεκίνησε τόσο τὴν κοινὴ γνώμη, ὅσον ἐκείνος εἰς τὸν ὁποῖον πρωτηγωνίστησαν δύο ἀριστεῖς τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς σκέψεως... ὁ Ἄγγελος Βλάχος καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης. Αἱ μομφαὶ πού ἐξεδόξουν ἑναντίον ἀλλήλων, ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ δι' εἰδικῶν φυλλαδίων καταλαμβάνουν ὀλόκληρον τόμον ἐκ πεντακοσίων σελίδων! Σκληρὰ καὶ πεισματώδης μονομαχία, ἡ ὁποία ἐκράτησε ἕνα ὀλόκληρον χρόνον καὶ ἔληξε μὲ τὴν παρέμβασιν τοῦ... Ζάν Μαυρεῆς. «Ἡτροπή μὲ παιδιὰ νὰ κάνουν ἔτσι. Δὲν εἶνε σωστὰ πράγματα αὐτά. Δὲν λέω βέβαια... καὶ ὁ Βλάχος λιγάκι τὰ παρᾶπε, ἀλλὰ σὺ καυμένε Ροΐδη τὸ παραξενεοντάκιες...».

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τοῦ φυλλαδίου πού ἐξέδωσε ὁ Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος τῷ 1878, ἐξορκίζων τοὺς διαπληκτιζόμενους νὰ βάλουν τὰ ξίφη εἰς τὰς θήκας τῶν.

Ἄλλὰ τί εἶχαν νὰ μοιράσουν ὁ Ροΐδης καὶ ὁ Βλάχος καὶ ἀπὸ ποῖα σπουδαία ἀφορμὴ ὀρμώμενοι, ἔφθασαν σὲ τέτοιο σημεῖον ὥστε νὰ κατηγορήσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὡς «πλαστογράφον», «Προκρούστην»,

«κακόπιστον» καὶ «σαλτιμπάγκο»; Ἄφορμῃ στὸ τσάκωμα ἔδωσε μιά εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ Ροΐδη, στὸ φιλολογικὸν σύλλογον «Παρνασσός», περὶ «Συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως». Εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν ὁ πνευματώδης συγγραφεὺς ἔρριπτε τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος ἑναντίον τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς τῆς ἐποχῆς του, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀτμόσφαιρα τότε δὲν ἦτο ἡ κατάλληλη διὰ τὴν ἀνάδειξιν ποιητικῶν μεγαλοφυῶν. Ὑπεστήριξε, μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Ροΐδης ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν γεννᾶται ἀλλὰ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ περιβάλλον του. Τὸ ἄδικο ἦτο μὲ τὸ μέρος του. Δὲν ὑπάρχει ἀμβολία. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἄδικο ἔχει τὴν αἴγλη του, ὅταν τὸ ὑποστηρίξῃ ἕνας Ροΐδης καὶ ὅταν πρόκειται νὰ μᾶς χαρίσῃ τοὺς ἀφθάστους αὐτοῦς λιβέλλους μὲ τοὺς ὀποίους ἐβομβάρεισε τὸν ἀντίπαλόν του ὁ μέγας σατυρικός.

Τὴν ἐπίθεσιν πρῶτος ἤρχισε ὁ Βλάχος, ὁ ὁποῖος διεμαρτυρήθη ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ «Παρνασσῶ» ἑναντίον τοῦ «παραδοξογράφου καὶ φαντασιοκόπου κριτικοῦ». Ὁ Ροΐδης ἀποδέχεται τὸν ἀγῶνα καὶ, ὡς ἀτρόμητος ἵππότης τοῦ 16ου αἰῶνος, καλεῖ εἰς μονομαχίαν τὸν ἀντίπαλόν του, μονομαχίαν μὴ χρις αἵματος, μέχρι πλήρους ἐξοντώσεως: «Ὅσακις δύο σιδηρόφρακτοι ἵπποται ἐμονομάχουν πρὸς ἀλλήλους, ἐχαράσσοτο περίε αὐτῶν κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ ἕνα ἔπρεπε νὰ λάβῃ πέρασ. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ νικώμενος ἔχανε ἀνεπιστρεπτεῖ καὶ τὴν τιμὴν. Τοιοῦτος τις κύκλος χαράσσεται ὑπὸ τῆς λογικῆς καὶ περὶ τοὺς δύο διὰ τοῦ λόγου συζητοῦντας, ὀφείλονται νὰ μὴ ἐξέρχωνται τοῦ προκειμένου».

Ἐτίθετο πλέον ζήτημα τιμῆς! Καὶ ὁ Ἄγγελος Βλάχος, ὁ ὁποῖος δὲν ὕστεροσε εἰς μαχητικότητα καὶ εὐφυΐαν, ἀντεπεξῆλθε ἑναντίον τοῦ ὀρμητικοῦ ἀντιπάλου μὲ ἱστορικὴν καὶ αὐτὸς γενναιοφυΐαν: «Ἐμπρός! λοιπόν. Ἄς χαράξωμεν τὸν κύκλον τοῦτον χαμαὶ περὶ τὸ θέμα τῆς συζητήσεως. Ἄς χαράξωμεν τοῦτον βαθὺν καὶ ἀνεξίτηλον. Ἄς ἀνασκάψωμεν αὐλακα βαθεῖαν, ἦν νὰ μὴ δύνανται εὐκόλως νὰ ὑπερπηδήσωσιν οἱ εἰς ἀλλήματα εὐεπίφοροι πόδες τοῦ κ. Ροΐδου, καὶ ἄς τεθῶμεν ἀμφοτέροι ἐντὸς αὐτοῦ».

Καὶ ἡ μονομαχία ἤρχισεν. Ὁ Βλάχος εἶχε μὲ τὸ μέρος του τὸ δίκαιο, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶχεν ἀντίπαλον ἕνα Ροΐδην. Ὅ,τι ἐκέρδιζε διὰ τῆς λογικῆς, τῆς πολυμαθείας του, τοῦ τετράγωνου καὶ κριτικοῦ μυαλοῦ του, ἤρχετο σὲ λίγο νὰ τοῦ διαμφισβητήσῃ ὁ «μορφάζων παραδόξως καὶ κωμικῶς νεοφώτιστος κριτικός», ὁ ὁποῖος εὐφυολογῶν, ἀπαντοῦσε εἰς τὰς ἐπὶ παραδοξολογία κατηγορίας τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του: «Κατὰ τὸν Ἄγγλον Σουίφτ, οἱ κάτοικοι νήσου τινὸς εἶνε οὕτως ἀπαθείς καὶ ἀπρόσεκτοι, ὥστε ὁ ἀποτείνωμενος πρὸς αὐτοὺς ἀναγκάζεται νὰ πλήττῃ ἐκ διαλειμμάτων τὴν κεφαλὴν τῶν διὰ ξηρᾶς κολοκύνθης ἵνα μὴ ἀποκοιμῶνται ἐνῶ ὀμιλοῦν».

Τοιοῦτον τι ἀνθυπνωτικὸν φάρμακον ἐσκέφθη νὰ μεταχειρισθῶ κατὰ τῆς ἀπαθείας τοῦ Ἑλλήνος ἀναγνώστου, καταφεύγων ἀνὰ πᾶσαν σελίδα, ἐν ἑλλείψει κολοκύνθης, εἰς αἰφνίδιας παρεκβάσεις, ἀπροσδοκίτους παρομοιώσεις λέξεων καὶ ἰδιοτρόπους ἰδεῶν συγκρούσεις.

Ἐλάτε λοιπόν νὰ τὰ βγάλετε πέρα μὲ ἕνα τέτοιο δαίμονα, ἔστω καὶ ἂν λέγεσθε Βλάχος καὶ ἔχετε ὄλο τὸ δίκην μὲ τὸ μέρος σας. Ὁ κόσμος ἔβλεπε ὅτι αὐτὰ πού ἔλεγε ὁ Βλάχος ἦσαν σωστά. Ἄλλὰ ἔλα πάλι πού εἰσοῦσαρε αὐτὰ πού ἔλεγε ὁ Ροΐδης, ὁ ὁποῖος ἐπάνω στὴν κάψα τῆς συζητήσεως, πέταγε ἔξαφνα ἕνα σαρταριστὸ εὐφυολόγημα περὶ «λεμονεῖας καὶ λεμονοπορίας», περὶ «καλλιέργειας ἀμανιτῶν» ἢ περὶ τῆς «ἀφομοιωτικῆς δυνάμεως τοῦ ὀκτάποδος» καὶ γελοιοποιῶν τὴν συζήτησιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐξασφαλίζῃ τὴν εὐνοῖαν τοῦ ἀκροατηρίου, τὸ ὁποῖον ἐτάσσετο μὲ τὸ μέρος ἐκείνου πού τὸν διεσκέδαζε περισσότερο.

Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνον, μετὰ φράσεις βαρείας, λοιωφρίας, σαρκαστικὰς καὶ πικρὰς εἰρωνείας, οἱ ἀντίπαλοι κατέθεσαν τὰ ὄπλα, ἦτο εὐκόλον νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς ὅτι ἡ «κολοκύνθη» τοῦ Ροΐδη ἔγινε αἰσθητὴ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑλλήνου ἀναγνώστου πολλῶν περισσότερον παρά οἱ ὀρθοὶ συλλογισμοὶ καὶ τὰ μυαλωμένα ἐπιχειρήματα τοῦ ἀντιπάλου του.